ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації

Олександри ЗІНЧЕНКО

на тему: *«Протидія кібертероризму як загрозі сучасній національній безпеці держав Європейського регіону»*,

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки

за спеціальністю 052 – Політологія

1. Оцінка роботи здобувачки у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану.

Упродовж періоду навчання в аспірантурі Олександра ЗІНЧЕНКО продемонструвала високий рівень академічної відповідальності та послідовності у виконанні індивідуального плану. Усі пункти навчальної та наукової діяльності було реалізовано в повному обсязі. Здобувачка набула необхідних компетентностей для самостійного проведення політико-наукових досліджень, зокрема: аналітичної оцінки політичної ситуації в сфері кібербезпеки, міждисциплінарного підходу до розуміння кібертероризму, розроблення інноваційних політичних моделей, здатності до формулювання термінологічних, концептуальних та нормативних рішень у галузі протидії кібертероризму.

2. Обґрунтування вибору теми дисертації.

Тема дослідження є надзвичайно актуальною в умовах ескалації цифрових загроз, зумовлених глобалізацією кіберпростору та загрозами національній безпеці. Кібертероризм як політичне явище трансформується в один із найнебезпечніших типів деструктивної діяльності, що потребує системного осмислення, правового регулювання та політичного реагування. Враховуючи стратегічну вразливість України, а також її потенційну інтеграцію в європейський безпековий простір, дослідження комплексної протидії

кібертероризму в контексті досвіду держав Європейського регіону є вкрай необхідним. Політичний фокус дослідження підсилює цінність цієї теми для вітчизняної науки, безпекових інституцій і міжнародного співтовариства.

3. Мета, завдання, об'єкт, предмет і методологія дослідження. Метою дисертації є вивчення феномену кібертероризму як загрози національній безпеці європейських держав та формування ефективних політичних і правових механізмів його протидії з урахуванням досвіду ЄС і потреб України.

Об'єктом дослідження виступає кібертероризм як деструктивне політичне явище.

Предмет – механізми політичної протидії кібертероризму в державах Європейського регіону.

У роботі застосовано комплекс методів: нормативно-правовий, порівняльний, аксіологічний, системного аналізу, історичний, термінологічний, метод компаративного політичного аналізу. Теоретичну базу становлять праці понад 60 українських та іноземних дослідників. Методологія є міждисциплінарною, що дозволило поєднати політологічний, правовий, технічний, безпековий і соціокультурний виміри.

4. Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота Олександри ЗІНЧЕНКО є першим в українському політичному дискурсі системним дослідженням феномену кібертероризму як політичної загрози державній безпеці, що має транснаціональний характер.

Уперше:

- сформульовано авторське визначення поняття «кібертероризм» у політичному контексті та запропоновано юридичне трактування цього явища;

- обґрунтовано дефініцію «кібербезпека» як політичної категорії стратегічного захисту суверенітету, громадянських прав і критичної інфраструктури в цифровому просторі;
- розроблено міждисциплінарну методологію дослідження кібертероризму з поєднанням політичних, юридичних, технічних і соціальних підходів;
- запропоновано інноваційні політичні концепти «кіберсоціальна адаптація» та «кіберімунітет»;
- сформульовано ідею Третього Додаткового протоколу до Будапештської конвенції з урахуванням специфіки кібертероризму; представлено концепт «кібертрибуналу» та обґрунтовано доцільність його створення як спеціалізованого міжнародного суду;
- розроблено чотирикомпонентну модель забезпечення кібербезпеки;
- запропоновано створення посади «кібер-омбудсмена»;
- введено поняття «ядерна кібербезпека» і «кібербезпека eHealth» як окремі вектори регулювання;
- розроблено «Вектор кіберстійкості eHealth» для України (2026–2029); обґрунтовано необхідність підземної багатоточкової системи кіберуправління для АЕС;
- сформульовано «Національну програму кіберосвіти України» для фахівців у галузях енергетики, медицини, права, держслужби.

Удосконалено:

- національне законодавство через пропозиції змін до понад 15 нормативних актів;
- регіональні документи з ініціативами щодо інкорпорації кібертероризму до європейських конвенцій;
- функціонування CERT–UA та Антитерористичного центру України через галузеву реорганізацію.

Отримало подальший розвиток:

- класифікація видів кібертероризму, етапів його еволюції;

- концептуальні підходи до політичної протидії кібератакам на критичну інфраструктуру;
- інституційно-політична рамка реагування на кібертерористичні загрози в умовах гібридної війни.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень. Обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій підтверджується широкою джерельною базою, глибоким теоретичним аналізом, застосуванням відповідної методології, послідовною структурою викладу. Аргументація авторки спирається як на національний, так і на європейський досвід, а також на практику реагування на гібридні загрози в умовах війни.

6. Теоретичне і практичне значення. Отримані результати можуть бути використані:

- у формуванні оновленої національної стратегії кібербезпеки України;
- у підготовці законопроєктів щодо кібертероризму;
- для вдосконалення роботи СБУ, CERT–UA, Антитерористичного центру;
- як основа процесу міжнародної інтеграції України в європейську систему кібербезпеки;
- у навчальних курсах з політології, національної безпеки, міжнародного права, кіберполітики;
- у підготовці та підвищенні кваліфікації фахівців у сферах критичної інфраструктури.

7. Повнота викладення матеріалів у публікаціях здобувачки. Основні положення дисертації викладено у 20 публікаціях, зокрема, у фахових виданнях, що індексуються в Scopus/WoS, у фахових наукових журналах України, апробації матеріалів на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

8. Дотримання академічної доброчесності. На підставі результатів перевірки тексту дисертації антиплагіатною системою, аналізу публікацій здобувачки, а також самої структури наукової праці

встановлено, що дисертація виконана самостійно, без ознак академічного плагіату. Робота відповідає принципам академічної доброчесності.

9. Апробація матеріалів дисертації.

Проведено апробацію результатів на:

- міжнародних конференціях;
- всеукраїнських конференціях;
- фахових заходах, присвячених кібербезпеці, безпеці енергетики, реформам охорони здоров'я та національної безпеки.

10. Відповідність спеціальності.

Зміст дисертації відповідає галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки та спеціальності 052 – Політологія. Тематика дослідження розкриває політичну природу кібертероризму та пропонує інструменти політичного регулювання в рамках безпекової політики держав.

11. Рекомендація до захисту.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну, високий рівень обґрунтованості, практичну значущість результатів та відповідність вимогам спеціальності 052 – Політологія, дисертацію Олександри ЗІНЧЕНКО *«Протидія кібертероризму як загрозі сучасній національній безпеці держав Європейського регіону»* **рекомендується до захисту** у спеціалізованій вченій раді ХНУ імені В.Н. Каразіна на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Головуючий, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна *Олександр ФІСУН*